

Strpl. § 222 a – et forebyggende tiltak

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2016

Kand.nr : 708 og 480

Antall ord: 8738

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Tema og avgrensning	2
1.2 Problemstilling	3
1.3 Oppgavens forebyggende forankring	3
1.4 Metode og rettskildebilde	4
2.0 Hoveddel	6
2.1 strpl. § 222 a	6
2.2 Straffeprosessuelt tvangsmiddel?	7
2.3 Lovens formål og bakgrunn	8
2.4 Grunnvilkåret “grunn til å tro”	9
2.5 § 222 a første ledd bokstav a til bokstav d	11
2.5.1 § 222 a første ledd bokstav a	11
2.5.2 § 222 a første ledd bokstav b	13
2.5.3 § 222 a første ledd bokstav c	15
2.5.4 § 222 a første ledd bokstav d	16
2.6 Når besøksforbud etter § 222 a bokstav a-d kan ilegges	17
2.7 Forholdsmessighetsvurderingen etter § 222 a, jf. § 170 a	18
2.8 Besøksforbudets innhold	20
2.8.1 Alminnelig besøksforbud	20
2.8.2 Besøksforbud i eget hjem	22
2.9 Beslutningskompetanse	24
2.10 Begrenset besøksforbud	24
2.11 Besøksforbudets varighet	25
2.12 Straff - Besøksforbudets forebyggende virkning	26
3.0 Avslutning	28
4.0 Litteraturliste	29

1.0 Innledning

1.1 Tema og avgrensning

Denne oppgaven er en juridisk drøftelse om politiets adgang til å benytte seg av tvangsmiddelet besøksforbud, og det vil fokuseres spesielt på familievold. Et besøksforbud er til for å hindre gjerningspersonen å kontakte offeret, og er et forebyggende tiltak for å unngå at blant annet straffbare handlinger skjer. Under praksisåret gjorde vi oss begge flere erfaringer i møte med vold i nære relasjoner, og vi syntes det er interessant å se på hvorvidt besøksforbud kan benyttes i slike situasjoner for å hindre nye eller gjentakende overgrep fra gjerningspersonen.

Familievold er et betydelig samfunnsproblem, og er en del av Riksadvokatens sentrale prioriteringer¹. Fra familievold fikk en særskilt lovbestemmelse i 2006, har strafferammene blant annet økt fra fire til seks år, og ved grov overtredelse fra seks til 15 år². Lovens strafferammer illustrerer hvor alvorlig samfunnet anser handlingen.

Påtaleavgjørelser av familievoldssaker i 2010 viste at 57 prosent ble henlagt på bevisets stilling, og i kun 23 prosent av sakene ble det tatt ut tiltale³. Det ble i 2014 anmeldt 3056 tilfeller av mishandling i familieforhold. Fra 2013 til 2014 økte antall anmeldelser 8 prosent. Tallet fra 2014 er det høyeste siden daværende strl. 1902 § 219 trådte i kraft i 2006⁴. I 2014 var det 1941 anmeldelser for brudd på besøksforbud, med en økning på tre prosent fra 2013⁵. Dette gir en indikasjon på antall ilagte besøksforbud og utbredelsen av forholdet.

Familievold er på ingen måte et nytt fenomen, men har derimot fått mer fokus siste årene, som vises tydelig fra anmeldelsesstatistikken og fra Riksadvokatens prioriteringer. Vold i nære relasjoner er komplekse saker, og det er derfor ikke unaturlig at en stor del av sakene henlegges på bevisets stilling. Det er overgrep innenfor ”husets fire vegger”, og det skjer derfor i det

¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008

² Fra strl. 1902 § 219 til strl. 2005 § 282

³ Aas, G. (2013), s. 39

⁴ Statistisk sentralbyrå

⁵ Kilde: <http://www.krisesenter.com/tall-og-fakta/nasjonal-statistikk>

skjulte. Etterforskningsarbeidet kan være utfordrende, med få vitner og hvor offeret har en nær relasjon til gjerningspersonen.

Besøksforbud er hjemlet i straffeprosesslovens § 222 a⁶, som ble ikraftred i 1994. Det har vært foretatt en rekke endringer i loven siden dette, siste gang 19. Juni 2015 nr. 65.

Polititjenestepersoner på stedet og etterforskere gjør en viktig innsats i innhenting av informasjon, og det er en klar fordel å kjenne til vilkårene i bestemmelsen. Målet med oppgaven er å redegjøre for innholdet i bestemmelsen om besøksforbud, og på hvilken måte dette kan være med på å forebygge vold i nære relasjoner. Nyere lovendring som åpner for at den nå også rammer flere personer og forstyrrelser av den offentlig ro og orden i bestemmelsens bokstav d), faller derfor naturlig utenfor. Bokstav d) vil derfor bare bli omhandlet i korte trekk.

Vilkårene i bestemmelsen, og hvilke begrensninger og muligheter som ligger i dem vil få hovedvekt i oppgaven.

1.2 Problemstilling

Hva skal til for å anvende besøksforbud etter strpl. § 222 a, og hvordan kan denne bestemmelsen benyttes til å forebygge vold i nære relasjoner.

1.3 Oppgavens forebyggende forankring

Oppgaven har bakgrunn i et forebyggende perspektiv, og det er heller ikke tilfeldig. I tillegg til at politiet har en lovfestet plikt til å sørge for borgernes trygghet ved blant annet forebygging⁷, fremgår det av politiinstruksen at de gjør best nytte av seg dersom de i forkant lykkes å forebygge eller avverge lovbrudd⁸. Det å forebygge en slik integritetskrenkelse som det å bli truet med-, eller bli utsatt for vold i eget hjem kan være, er derfor en viktig del av politiets arbeid.

Besøksforbud er et høyst relevant virkemiddel for å forebygge vold i nære relasjoner. I 2013 utga Justis- og beredskapsdepartementet en handlingsplan for 2014 - 2017, med hensikt å forebygge

⁶ Lov om rettergangsmåten i straffesaker 22. mai 1981 nr 25. (Straffeprosessloven) Heretter forkortet til strpl.

⁷ Lov om politiet (Politi-loven) § 1

⁸ Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) § 2-1

vold i nære relasjoner. Her ble besøksforbud nevnt som ett av virkemidlene politiet kan anvende for å forebygge og hindre voldshendelser i nære relasjoner. Politiet har også andre virkemidler som kan forebygge slike hendelser, som voldsalarm, hemmelig/sperret adresse, ny identitet med fiktive personopplysninger m.m.⁹. Vi har valgt å skrive om besøksforbud på grunn av at det åpner for flere juridiske spørsmål med hensyn til at det er et inngrep i privatsfæren til gjerningspersonen, før det er ilagt dom.

Et besøksforbud hindrer gjerningspersonen å kontakte fornærmede, og er således en innskrenkning i bevegelsesfriheten. Dette reiser mange interessante spørsmål, både når det gjelder mistankekravet, beslutningsmyndighet og rettssikkerhet. Besøksforbud kan gis uten at noen er siktet eller tiltalt for et straffbart forhold, og er hjemlet i straffeprosessloven § 222 a, i lovens fjerde del om tvangsmidler. Inntil bestemmelsen kom inn i strpl. ved lov 1. juli 1994 nr. 50, var det ikke adgang til å ilegge et slikt forbud foruten ved dom. Dette forbudet eksisterer også per i dag, og er hjemlet i straffeloven omtalt som kontaktforbud¹⁰.

Ikrafttreddelsen av besøksforbudet utgjorde dermed en stor endring fra tidligere, ved at det da ble mulighet til å benytte et tvangsmiddel i forkant av en straffbar handling og en eventuell domfellelse. Bestemmelsen ble opprettet mye med sikte på å gi et bedre vern for de som trakasseres eller forfølges, og for å gjøre det enklere for ofre for familievold å komme seg ut av en vanskelig livssituasjon¹¹. Det er derfor relevant å drøfte denne bestemmelsen opp mot vold i nære relasjoner i et forebyggende perspektiv.

1.4 Metode og rettskildebilde

Vi har i denne oppgaven anvendt alminnelig juridisk metode. Vi har søkt i Lovdata¹² og Rettsdata¹³ etter forarbeider og rettsavgjørelser, men har først og fremst benyttet oss av lovteksten som rettskilde. Lovteksten er også den viktigste rettskildefaktoren og danner

⁹ Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017 s. 22

¹⁰ Lov om straff (Straffeloven 2005- strl. 2005) § 57

¹¹ NOU 1992: 16, pkt. 4.1, s. 68

¹² <https://www.lovdata.no>

¹³ <https://www.retsdata.no>

utgangspunktet for tolkningen¹⁴. Forarbeidene uttrykker lovgivers mening med lovteksten, og vi har derfor anvendt disse i stor grad ved tolkningen av bestemmelsen. En av de mest sentrale er Ot.prp. nr. 33 (1993-1994) som er den første proposisjonen til loven. Her fremkommer viktige momenter rundt formålet med loven og i hvilke tilfeller ileggelse av besøksforbud var tiltenkt. Loven har gjennomgått flere endringer i årene frem til i dag. En sentral proposisjon den forbindelse er Ot.prp. nr. 109 (2001-2002). Her fremkommer blant annen en endring i grunnvilkåret for ileggelse av besøksforbud. Dette er en av mange proposisjoner vi har anvendt for å belyse vilkårene i loven. Til tross mange endringer gjennom årene har ikke disse ført til store realitetsendringer i loven og av den grunn vil store deler av de eldre forarbeider og rettspraksis være like relevante også i dag.

Våre fremste lovtolkere er domstolene, og da fremst Høyesterett. Det er derfor naturlig å anvende rettspraksis, da deres lovforståelse vektlegges høyt¹⁵. Vi har blant annet brukt Rt. 2015 s. 34 som omhandler gjentatte brudd på ilagt besøksforbud og hvordan slike brudd også bør straffeforfølges med fasthet til tross for at bruddene ikke innebar vold eller trusler om vold. Ettersom besøksforbud ikke idømmes eller ilegges av retten finnes det lite rettspraksis hvor det fremkommer eksempler på tilfeller hvor besøksforbud ble ilagt. Derimot fins det noe rettspraksis fra tilfellene der forbudet ble påklaget og dermed gikk til retten. I disse rettsavgjørelsene fant vi nyttig informasjon hvor grensene for ileggelse og omfang av forbudet kom tydelig frem. For eksempel i Rt. 2003 s. 1068 hvor lagmannsretten uttaler seg angående hva som ligger i vilkåret ”på annet vis kontakte”.

Det er begrenset med juridisk teori om bestemmelsen, og vi har dermed hovedsakelig benyttet kommentarutgaven fra 2011¹⁶. Denne kommentarutgaven er noe utdatert når det gjelder strpl. § 222 a ettersom det har kommet lovendringer etter utgivelsen av denne. Allikevel har denne boken vært en fin kilde til aktuelle forarbeider og relevant rettspraksis. Kommentارutgaven ble også svært nyttig i drøftelsen av strpl. § 170a om forholdsmessighetsvurderingen. I tillegg til

¹⁴ Boe, 2012, s. 135

¹⁵ Boe (2012) s. 137-141

¹⁶ Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011)

kommentarutgaven har vi benyttet Fredriksens bok *Innføring i straffeprosess*¹⁷ i enkelte deler av oppgaven, dog også denne er noe utdatert når det gjelder strpl. § 222 a.

2.0 Hoveddel

2.1 strpl. § 222 a

I dette avsnittet vil vi gå kort gjennom besøksforbud før vi vil gå nærmere inn på de enkelte vilkår. Kort sagt er besøksforbud et tiltak for å verne fornærmede i en vanskelig situasjon. I motsetning til kontaktforbud som er en straffereaksjon, er det som nevnt ikke noe krav om at besøksforbud er knyttet til en pågående straffesak. Det at det er lagt til påtalemyndigheten å beslutte å ilegge besøksforbud¹⁸, gjør det også mer anvendelig enn ved kontaktforbud som ilegges ved dom.

Besøksforbud kan begjæres av den forbudet skal beskytte, eller det kan ilegges dersom allmenne hensyn krever det¹⁹. Innholdet i besøksforbudet kan være at den forbudet retter seg mot forbys å oppholde seg på et bestemt sted, eller å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en person²⁰. Således er kontaktforbud egentlig en mer egnet betegnelse også på besøksforbud. Betegnelsen ”besøksforbud” i denne bestemmelsen mot ”kontaktforbud” i straffeloven er et bevisst ordvalg for å unngå forvekslinger mellom hhv. et tvangsmiddel og en straffereaksjon²¹.

For å ilegge besøksforbud må beviskravet ”grunn til å tro” være oppfylt, om at en av flere alternative handlinger vil komme til å skje, altså bestemmelsens materielle vilkår. Det må være grunn til å tro at den forbudet retter seg mot ellers vil begå en straffbar handling mot en annen person (bokstav a), forfølge en annen person (bokstav b), på annet vis krenke en annens fred

¹⁷ Fredriksen (2013)

¹⁸ strpl. § 222 a første ledd

¹⁹ strpl. § 222 a første ledd annet punktum

²⁰ strpl. § 222 a annet ledd bokstav a og b

²¹ Ot. Prp. Nr. 90 (2003-2004) pkt. 24.4.3, s. 324

(bokstav c), eller begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person (bokstav d)²².

For å ilegge besøksforbud i eget hjem, er beviskravet strengere. Her kreves det en nærliggende fare for at personen vil begå en straffbar handling overfor en annen, og det er dermed ingen alternative handlinger²³. Varigheten av besøksforbudet må være for en bestemt tidsperiode, og maksimalt for ett år av gangen. I eget hjem er også dette strengere, og det kan vare i maksimalt tre måneder av gangen²⁴.

Ileggelse av besøksforbud krever også en forholdsmessighetsvurdering etter strpl. § 170 a²⁵. Dette er en helhetsvurdering som veier fornærmedes interesse av vern opp mot de ulempene inngrepet kan medføre for siktede. Videre vil vi nå gå mer inngående inn i de enkelte vilkår.

2.2 Straffeprosessuelt tvangsmiddel?

Besøksforbud er plassert i straffeprosesslovens fjerde del om tvangsmidler²⁶. I tradisjonell bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler skal det benyttes med hensikt å oppklare og gjennomføre en straffesak, og flere av tvangsmidlene gir den det blir brukt overfor status som siktet etter strpl. § 82²⁷. Det fremgår av kommentarutgaven at besøksforbud og oppholdsforbud etter strpl. § 222 a-c skiller seg derimot fra hva som defineres som tvangsmidler i straffeprosessuell sammenheng, da de ikke har som formål å oppklare eller gjennomføre en straffesak²⁸.

Etter strpl. § 226 første ledd bokstav c at ett av formålene ved etterforskningen er å avverge eller stanse kriminalitet. Således har besøksforbud i likhet med andre tvangsmidler en tilknytning til etterforskning av straffbare handlinger. Det kreves derimot ikke en pågående etterforskning for at det skal kunne anvendes, som følge av at det er et ikke-prosessuelt tvangsmiddel, og har ingen

²² strpl. § 222 a første ledd

²³ strpl. § 222 a annet ledd siste punktum

²⁴ strpl. § 222 a fjerde ledd

²⁵ strpl. § 222 a første ledd siste punktum

²⁶ Strpl. kapittel 17a

²⁷ Fredriksen (2013), s. 155 og 160

²⁸ Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) s. 783

nødvendig tilknytning til etterforskning. Etter strpl. § 82 er et slikt inngrep etter strpl. § 222 a ikke nevnt, og den som ilegges et besøksforbud får ikke av den grunn status som siktet for den som rammes²⁹. Det fremgår av forarbeidene at bestemmelsen er av praktiske grunner plassert i straffeprosessloven³⁰. Besøksforbud er i forarbeidene uttrykkelig betegnet som et forebyggende tiltak, og er ikke et tvangsmiddel til tross for dets plassering i straffeprosessloven³¹.

2.3 Lovens formål og bakgrunn

”Formålet med bestemmelsen er å øke tryggheten for ofre for vold, trusler og trakassering, særlig i forbindelse med familievold og kvinnemishandling”³².

Besøksforbud etter strpl. § 222 a ble tilføyd ved lov 1. Juli 1994 nr. 50. I forarbeidene til loven uttalte utvalget at det er et kjent problem at gjerningspersonen i saker som familievold og kvinnemishandling ofte utsetter offeret for nye overgrep i form av vold, trusler eller trakassering³³.

Både besøksforbud og kontaktforbud er tiltak for å forebygge at blant annet vold eller trusler gjentas ved å nekte en person å oppholde seg nær eller kontakte en annen person. Besøksforbud skiller seg ut ved at det kan benyttes i forkant av en handling nettopp for å hindre og således forebygge at handlingen skjer.

I forarbeidene til loven var det etter utvalgets oppfatning grunn til å vurdere behovet for besøksforbud, og behovet ble vurdert som særlig stort i familievoldssaker. Dette ble i forarbeidene begrunnet med at fornærmede har en nær relasjon til gjerningspersonen, og har behov for å komme ut av en umulig livssituasjon som skyldes samme person. Videre påpekte utvalget utfordringer for fornærmede til å anmelde forholdet til politiet. Utvalget ønsket å gjøre

²⁹ Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) s. 783

³⁰ Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) pkt. XIII 4, s. 50

³¹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.6.1, s. 22

³² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 2.2.1, s. 9

³³ Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) pkt. X 1, s. 41

det enklere for fornærmede å komme seg ut av en vanskelig livssituasjon, ved å gi adgang til å ilegge en person et besøksforbud uten at det faktisk begås eller er begått en straffbar handling³⁴.

Det som er bemerket i avsnittet ovenfor kan sees i lys av henleggelsestallet som tidligere omtalt fra 2010. I 2008 bemerket Riksadvokaten at det i tilfeller hvor offeret har en nær tilknytning til gjerningspersonen vil være stor fare for at vedkommende kan gi etter for press, ved for eksempel å trekke anmeldelsen, ikke lenger gi fritak fra taushetsplikt og ved at hun ber om at beskyttelsestiltak opphører³⁵. Videre kan også sterke lojalitetsbånd medføre at offeret ikke er interessert i at gjerningspersonen straffeforfølges. Det er derfor adgang til å ilegge besøksforbud til tross for at den som skal beskyttes ikke ønsker det.

Utvalget påpekte også viktigheten av å sette strenge vilkår for kunne gripe inn i en persons integritet på denne måten, for å ivareta rettssikkerheten til den forbudet retter seg mot³⁶. Dette gjenspeiles ved at besøksforbud i eget hjem blant annet har strengere beviskrav for ileggelse og ved at forbudet vil måtte ha en kortere varighet enn hva gjelder vanlig besøksforbud. Den helhetsvurderingen som strpl. § 170 a krever, vil også være medvirkende til at rettssikkerheten opprettholdes, samt muligheten for rettslig prøving av beslutningen. Dette vil drøftes nærmere videre i oppgaven.

2.4 Grunnvilkåret “grunn til å tro”

Grunnvilkåret for å ilegge noen et besøksforbud fremgår av strpl. § 222 a første ledd første setning. Dersom vilkåret “grunn til å tro” at en av de alternative handlingene som er omtalt i bestemmelsens første ledd bokstav a)-d) er oppfylt, kan påtalemyndigheten ilegge personen et besøksforbud.

³⁴ NOU 1992: 16, pkt. VII 4.1, s. 67 og 68

³⁵ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 pkt. II, s. 3

³⁶ NOU 1992: 16 pkt. VII 4.1, s. 67

Frem til en lovendring av bestemmelsen i 2003³⁷, lød ordlyden annerledes. Før lovendringen lød grunnvilkåret for å ilegge besøksforbud som følger:

”...hvis det på grunn av særlige forhold antas å foreligge risiko for at den forbudet vil rette seg mot, ellers ville begå en straffbar handling overfor, forfølge eller på annet vis krenke den andres fred.”³⁸”

Med målsetting om å få meningsinnholdet klarere frem, motvirke feil lovtolkning og at den lettere skulle bli praktisert, ble det etterhvert en lovendring med ny ordlyd³⁹. Høyesteretts kjæremålsutvalg har i kjennelsen Rt. 1998 s. 1638 fastslått at det i den tidligere ordlyden må foreligge en nærliggende og reell risiko, men uten krav om sannsynlighetsovervekt⁴⁰.

Avsnittet ovenfor kan være med på å belyse vilkåret “grunn til å tro”. Da det er en forenkling av ordlyden, vil det ikke medføre en realitetsendring i innholdet av beviskravet at ”særlige forhold” og ”risiko” bortfalt i ordlyden. Det kan derfor dras sammenheng med den tidligere ordlyden og således konkludere med at det kreves konkrete holdepunkter for at det kommer til å skje, uten at ordet risiko er uttrykkelig nevnt. En teoretisk eller generell mulighet er ikke tilstrekkelig. Den nye ordlyden har ikke lenger vurdering av særlige forhold og risiko noe som skal tydeliggjøre at det ikke kreves sannsynlighetsovervekt for å nedlegge besøksforbud⁴¹.

Forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. § 170 a fastslår at det må være tilstrekkelig grunn til å nedlegge et besøksforbud. Det fremgår av forarbeidene at momentene som ble fremhevet i forarbeidene til den tidligere bestemmelsens ordlyd for vurdering av særlige forhold er derfor fremdeles relevante⁴². Vurderingen etter strpl. § 170 a gjør at selv om beviskravet ikke er strengt eller har krav om sannsynlighetsovervekt, vil besøksforbudet likevel ikke kunne ilegges vilkårlig og uten grunnlag. Rettssikkerheten til den forbudet retter seg mot vil på denne måten bli ivaretatt.

³⁷ Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd).

³⁸ Lov om endringer i straffeprosessloven m.v. (styrking av kriminalitetsofres stilling).

³⁹ Ot. Prp. Nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.4, s. 21 - 22

⁴⁰ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 8.2, s. 44

⁴¹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 8.2, s. 44

⁴² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.4.2, s. 21-22

Bestemmelsen vil kunne være aktuell når det ennå ikke er begått en straffbar handling og det ikke er grunnlag for siktelse, men også når det er fare for at det vil bli begått ytterligere straffbare handlinger i tidsrommet frem til en evt. dom kan avsies. I begge tilfellene vil det kunne være et forebyggende tiltak. Det kan derimot medføre vanskeligheter å ilegge besøksforbud i de tilfeller hvor en handling etter bokstav a-d ikke ennå har funnet sted. Dette som følge av at spørsmålet da må vurderes på bakgrunn av andre momenter, som tidligere utvist oppførsel og begåtte handlinger, trusler eller andre særlige forhold som gir grunn til å tro at det er fare for overgrep⁴³. Politipatruljen på stedet har derfor en viktig oppgave i innhenting av informasjon, da særlig med hensyn til de tilfeller hvor det ikke er opplagt at det har blitt begått handlinger av slik art tidligere.

2.5 § 222 a første ledd bokstav a til bokstav d

Videre vil vi ta for oss innholdet i bestemmelsens første ledd bokstav a) til bokstav d).

2.5.1 § 222 a første ledd bokstav a

Besøksforbud kan ilegges etter bokstav a) dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil “begå en straffbar handling overfor en annen person”⁴⁴.

Ordlyden i lovteksten kan reise spørsmål om hvem som egentlig beskyttes av forbudet. Det fremgår av forarbeidene at den tar sikte på å beskytte konkrete privatpersoner, og ikke har til hensikt å sikre den alminnelige ro og orden⁴⁵. Høyesteretts ankeutvalg fastslo derimot i Rt. 2014 s. 641 at selv om § 222a på det tidspunktet bare hjemlet forbud til bestemte personer – viste tidligere rettsavgjørelser at det også kan ilegges overfor en nærmere avgrenset krets eller en spesifikk gruppe personer. Dette ble kodifisert i lovs form ved en lovendring i 2015⁴⁶, hvor

⁴³ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 8.2, s. 44

⁴⁴ strpl. § 222 a første ledd bokstav a

⁴⁵ Ot.prp.nr.33 (1993-1994) pkt. XIII. 4 s. 50

⁴⁶ Lov om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)

lovgiver lovfestet det Høyesterett la til grunn i dommen som gjeldende rett. Ordlyden ble endret og det ble tilføyd i bestemmelsens første ledd at besøksforbud kan nedlegges også til beskyttelse for en nærmere avgrenset krets av personer⁴⁷. Dette blir derimot mindre aktuelt til temaet i oppgaven, da besøksforbud rettet mot vold i nære relasjoner i hovedsak tar sikte på å ramme en konkret person.

Når det gjelder den straffbare handlingen, er ordlyden åpen og enhver slik handling kan derfor i omfattes av loven. En straffbar handling er dynamisk etter hva som oppfattes som en straffbar handling i samfunnet, men lovgiver har bemerket at besøksforbud er særlig aktuelt ved fare for vold eller trusler. Dette fremgår også av formålet til loven som er tidligere omhandlet⁴⁸. Helhetsvurderingen i forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. § 170 a som vil redegjøres for senere i oppgaven, vil ha stor betydning for hvilken straffbar handling som er egnet for å kunne ilegge et besøksforbud.

Bestemmelsens første ledd bokstav a) retter seg som nevnt mot en straffbar handling. Ordlyden kan derfor reise spørsmålet om hvorvidt den forbudet retter seg mot må oppfylle straffbarhetsvilkårene. I en kjennelse avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg⁴⁹ ble det fastslått at selv om bokstav a) omhandler en straffbar handling, stilles det ikke krav om at den som blir ilagt forbudet må oppfylle de subjektive vilkårene for straff. Dette innebærer at selv om den som blir ilagt besøksforbud ikke er strafferettslig tilregnelig⁵⁰ kan besøksforbud besluttes overfor ham⁵¹. Dermed er det bare krav om at det foreligger grunn til å tro at den forbudet retter seg mot vil foreta en handling som faller inn under gjerningsbeskrivelsen i det konkrete straffebudet.

Trolig vil dette vilkåret bli benyttet oftest, fremfor de tre andre (bokstav b-d), i saker som omhandler familievold da det som oftest i slike tilfeller er snakk om nettopp vold og trusler om vold. Til tross for at alternativ a) vil være mest aktuelt i slike saker ønsker vi allikevel å se nærmere på de mulighetene loven gir i bokstav b-d. Tema for vår oppgave er som sagt

⁴⁷ Prop. 43 L (2014-2015) pkt. 8, s. 9

⁴⁸ Ot.prp.nr.109 (2001-2002) pkt. 4.1.2.2, s. 20

⁴⁹ Rt. 1998 s. 1106

⁵⁰ Straffeloven 2005 § 20

⁵¹ Rt. 1998 s. 1106 (s. 1108)

familievold, og vi ønsker å forsøke å se på de resterende alternativene i dette øyemed for å se om også disse alternativene kan benyttes i slike saker.

2.5.2 § 222 a første ledd bokstav b

Besøksforbud kan ilegges etter bokstav b) dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil “forfølge en annen person”⁵². Bestemmelsen om mishandling i nære relasjoner favner også psykisk vold⁵³, som kan være aktuelt her.

Som nevnt har ikke besøksforbud en nødvendig tilknytning til etterforskning eller forfølgning av straffbare forhold. Utvalget i kjennelsen som nevnt i punkt 2.5.1 ovenfor, uttalte at det ikke er noe vilkår at den handlingen som forbudet er ment for å hindre er straffbar⁵⁴. Handlingens art vil derfor gjennom en helhets- og forholdsmessighetsvurdering avgjøre behovet for et besøksforbud i hvert enkelt tilfelle. Spørsmålet videre er hva som legges i det å forfølge. Som nevnt er det å gi et bedre vern til de som forfølges en del av formålet til loven.

Det fremgår lite i forarbeidene hva som ligger i vilkåret å ”forfølge”. Såkalt personforfølgelse, eller “stalking” er et dagsaktuelt tema. Departementet har bedt om høringsinstansens syn på alternative utkast til ny straffebestemmelse som synliggjør og styrker det strafferettslige vernet mot personforfølgelse, da det ikke eksisterer et eget straffebed som rammer alle handlinger personforfølgelse kan bestå i⁵⁵. Dette kan være med på å utdype innholdet i handlingen i det å ”forfølge”.

Det presiseres i høringsnotatet at det ofte er aktuelt å ilegge besøks- eller kontaktforbud i denne typen saker, og definisjonen av personforfølgelse som blir omhandlet her er derfor egnet⁵⁶. Det ble eksplisitt nevnt domstolsavgjørelser fra saker som gjaldt daværende strl. 1902 § 390a, nåværende strl. § 266 om hensynsløs atferd - hvor tiltalte ikke ble dømt. Dette for å belyse at såkalte “stalking”-ofre ikke har et godt nok strafferettslig vern, men det er også et godt eksempel

⁵² strpl. § 222 a første ledd bokstav b

⁵³ Wegner, 2015, s. 187

⁵⁴ Rt. 1998 s. 1106 (s. 1108)

⁵⁵ Høringsnotat av Februar 2013, s. 5 og 11

⁵⁶ Høringsnotat av Februar 2013, s. 15

på hvor besøksforbud etter bokstav b) sitt bruksområde trer inn i saker hvor handlingen ikke dekkes av et konkret straffebed.

I høringsnotatet beskrives personforfølgelse ved at gjerningspersonen fortsetter å søke kontakt med en person til tross for at denne ikke ønsker det. Videre siteres psykolog Svein Øverland sin bok om stalking, hvor han definerer stalking-begrepet som gjentatt eller uønsket kommunikasjon og/eller uønsket kontakt. Dette kan skje i form av alt fra å oppsøke eller følge etter personen, kontakte personen over telefon eller ved annen elektronisk kommunikasjon, hærverk, trusler til å utgi seg for å være personen⁵⁷. Slik personforfølgelse kan altså fremtre i mange ulike former, og det finnes ingen felles definisjon på dette. Hovedinnholdet er at atferden vedvarer og kontaktforsøkene har en form eller et innhold som er både uønsket og ubehagelig.

Det kan derfor tolkes slik at forfølgelse etter bokstav b) tar sikte på å ramme de tilfellene hvor handlingen ikke favnes av et straffebed, for eksempel i sakene hvor fornærmede følte seg forfulgt og plaget, men ikke av en slik karakter at domstolen karakteriserte oppførselen for hensynsløs etter strl. § 266. Denne vil av en helhetsvurdering derfor kunne favne oppførsel som ikke kan betegnes som lovstridig, men som likevel er uønsket og ubehagelig for fornærmede. I tilfelle der forfølgningen er av en slik art at den i seg selv er straffbar, vil dette favnes av bokstav a.

Et aktuelt eksempel hvor bokstav b) muligens kan anvendes for å forebygge mishandling i nære relasjoner er der en ektefelle eller samboer konstant overvåker sin partner pga. et ekstrem kontrollbehov og sjalusi. Her vil deler av denne overvåkingen innebærer en forfølgelse som omfattes av alternativ b). En slik forfølgelse vil kunne være en stor påkjenning for offeret, og det bør av den grunn være mulig å beskytte vedkommende mot dette. Altså vil det også i slike tilfeller kunne være aktuelt å anvende alternativ a) om straffbar handling.

⁵⁷ Høringsnotat av Februar 2013, s. 10-11 (Svein Øverland, 2012, Stalking. Forståelse, risiko og håndtering, s. 16-17, sitert i høringsnotatet).

2.5.3 § 222 a første ledd bokstav c

Besøksforbud kan ilegges etter bokstav c) dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil “på annet vis krenke en annens fred”⁵⁸.

Det samme gjelder ved bokstav c) som bokstav b) ved at det ikke stilles krav om at det må være en straffbar handling. Også denne kan sees i lys av spesielt strl. § 266, hvor den favner situasjoner som havner utenom straffebudet - men som likevel oppleves ubehagelig og krenkende for offeret.

Ordlyden av strl. § 266 lyder slik: “Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år”. For å ilegge besøksforbud er det lavere krav enn i vilkårene i strl. § 266, ved at det ikke stilles krav om verken skremmende, plagsom eller hensynsløs atferd. “På annet vis” vil kunne favne mye, og vil bero på forholdsmessighetsvurderingen.

Spørsmålet videre er hva som ligger i vilkåret “krenke en annens fred”, og hvilke personer som omfavnes her. Telefonsjikanedommen⁵⁹ kan være med på å belyse dette, hvor en person ringte et ektepar flere ganger om dagen med hensikt i å sjikanere dem. Fredskrenkelse etter den tidligere strl. 1902 § 390a som allerede nevnt, kom inn i straffeloven i etterkant av denne kjennelsen da de avdekket at det ikke fantes lovhjemmel for å straffe telefonsjikaner⁶⁰. I forarbeidene til fredskrenkelsesloven ble det anmerket at en enkelt sjikanøs oppringning i alminnelighet ikke vil rammes, men at det stiller seg annerledes dersom forstyrrelsene gjentar seg. Det å krenke en annens fred vil dermed ikke favne om “dagliglivets små krenkelser”, eller enkeltstående sjikanering⁶¹. Et besøksforbud har krav om at det er mer enn en teoretisk risiko for at noe slikt vil skje, noe som fremgår i formuleringen grunn til å tro - som er omhandlet tidligere. Det er derfor krav om at vurderingen bygger på konkrete omstendigheter i saken, og ikke bare en generell risiko⁶². Bokstav c) hjemler dermed krenkelser av en annens fred som ikke er straffbar

⁵⁸ strpl. § 222 a første ledd bokstav c

⁵⁹ Rt. 1952 s. 989

⁶⁰ Høringsnotat av februar 2013, s. 12

⁶¹ Ot.prp.nr. 41 (1954) pkt. IV, s. 20-25

⁶² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.4.2, s. 21

eller består i forfølgning, og som ikke favnes av hhv. bokstav a og b. Sjikane av en annen person på offentlig sted vil kunne omfattes av dette alternativet⁶³, og tolkningen av “annen person” som er nevnt i drøftingen av bokstav a) gjør seg gjeldende også her.

Det kan tenkes at denne gjør seg gjeldende i forhold som har tatt slutt, og hvor ekskjæresten krenker en annens fred men som ikke favnes av et straffebud. Dette kan likevel oppleves ubehagelig og være en påkjenning for offeret. Her vil selvsagt forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. § 170a også måtte tas i betraktning, spesielt viktig er den her med en så vid ordlyd som ikke er forutberegnetlig. Dette med hensyn til rettssikkerheten overfor den forbudet retter seg mot.

2.5.4 § 222 a første ledd bokstav d

Besøksforbud kan ilegges etter bokstav d) dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil “begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person”⁶⁴.

Bestemmelsens bokstav d ble tilføyd ved lov av 27. Mars 2015⁶⁵. Det fremgår av forarbeidene at bokstav d) vokste frem som en forlengelse av ordensforstyrrelser som ikke rammes av bokstav c)⁶⁶. Det var i utgangspunktet på bakgrunn av å ramme voldelige risikosupportere, men er utformet mer generell enn bare å favne denne gruppen⁶⁷. Vi ser ikke noen praktisk anvendelsesområde der dette alternativet vil kunne forebygge mishandling i familieforhold. Og det var helt klart heller ikke hensikten med dette alternativet da det i 2015 ble tilføyd i loven. Allikevel viser dette hvor stort anvendelsesområde strpl. § 222 a har, og at det forebyggende potensiale i denne bestemmelsen kan være stort også i flere ulike tilfeller.

⁶³ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 8.2, s. 45

⁶⁴ strpl. § 222 a første ledd bokstav d

⁶⁵ Lov om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)

⁶⁶ Prop. 43 L. (2014-2015) pkt. 8, s. 10

⁶⁷ Prop. 43 L. (2014-2015) pkt. 5.3, s. 7

2.6 Når besøksforbud etter § 222 a bokstav a-d kan ilegges

Etter § 222a første ledd annet punktum fremgår det at besøksforbud kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte har begjært det, eller dersom allmenne hensyn krever det. Begrepet “allmenne hensyn” kan forstås som “allmennhetens interesser” eller hva som for samfunnet er ønskelig. Alle former for vold er klart ett onde samfunnet ikke ønsker, spesielt den typen vold som skjer i hjemmet hvor offeret ikke ha mulighet til å komme seg trygt ut av forholdet.

Som tidligere omtalt i oppgaven har offeret i familievoldssaker en nær relasjon til overgriper og således vil politiets inngripen kunne medføre en lojalitetskonflikt for vedkommende. En slik lojalitetskonflikt kan medføre at til tross for at hun lever i vold og overgrep, ikke vil begjære besøksforbud. Et annet eksempel på når dette vil være aktuelt, er når overgriperen øver slikt press mot offeret at hun trekker tilbake sin begjæring.

Det følger av forarbeidene⁶⁸ at besøksforbud der allmenne hensyn krever det er særlig aktuelt nettopp i slike saker hvor det er et avhengighetsforhold mellom overgriper og offer. Det kan i dette tilfellet nedlegges besøksforbud selv om den det skal beskytte ikke ønsker det, også hvor vedkommende kanskje trekker tilbake sin begjæring. Saker som omhandler mishandling i nære relasjoner er derfor ett høyst relevant eksempel på saker der det vil kunne være aktuelt å benytte seg av muligheten til ileggelse pga. allmenne hensyn. Vi har i innledningen vist til at mishandling i nære relasjoner er et satsingsområde for Riksadvokaten, og den øvre strafferammen tilsier at dette er et forhold som samfunnet ser på som alvorlig. I forarbeidene anmerkes det at i de tilfeller offeret trekker sin begjæring om besøksforbud, kan i realiteten være i en tvangssituasjon⁶⁹. Vilkåret hvor allmenne hensyn krever det kan altså verne om fornærmede i slike tilfeller hvor fornærmede ikke beskytter seg selv.

Det er en fordel at forbudet kan ilegges til tross for om fornærmede ønsker det i situasjoner der den fornærmede selv ikke våger å begjære ett besøksforbud. Det vil trolig være enklere for den fornærmede dersom besøksforbudet i slike tilfeller blir besluttet “mot vedkommende sin vilje”. Også i slike tilfeller vil en håndhevelse av forbudet være avhengig av ett samarbeid mellom

⁶⁸ Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) pkt. 3.3, s. 43

⁶⁹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.1.5, s. 22

vedkommende og politiet, men dette vil være enklere dersom den forbudet er ment til å beskytte i utgangspunktet ønsket besøksforbudet.

2.7 Forholdsmessighetsvurderingen etter § 222 a, jf. § 170 a

Det fremgår av strpl. § 170a at et tvangsmiddel bare kan brukes når det er tilstrekkelig grunn til det. Videre at tvangsmidlet ikke kan brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep⁷⁰.

I tillegg til at vilkårene i den enkelte tvangsmiddelbestemmelse må være oppfylt, skal alltid vilkårene i § 170 a vurderes. Dette gjelder alle tvangsmidlene i strpl. fjerde del⁷¹ og det fremgår også uttrykkelig som et krav i § 222 a første ledd siste setning. Som vi har sett på tidligere er terskelen for ileggelse av vanlig besøksforbud i første ledd relativt lav. Dermed vil vurderingen etter strpl. § 170a være med å hindre inngrep som er unødige og uforholdsmessige i forhold til den aktuelle sakens alvor. Etter bestemmelsens første setning kan et tvangsmiddel bare benyttes når det er “tilstrekkelig grunn” til det, jf. strpl. § 170a.

Selv om vilkårene i de enkelte tvangsmiddelbestemmelsene er oppfylt, er det ikke gitt at det dermed foreligger tilstrekkelig grunn⁷². Om det foreligger tilstrekkelig grunn beror på en hensiktsmessighetsvurdering. Man må på avgjørelsestidspunktet vurdere om bruk av besøksforbud som tvangsmiddel vil være hensiktsmessig og ønskelig⁷³. Bruk av besøksforbud må være formålstjenlig, altså må forbudet kunne oppnå formålet om beskyttelse. Dersom besøksforbud trolig ikke vil oppnå denne beskyttelsen vil det heller ikke være ett hensiktsmessig tiltak i den aktuelle saken.

Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter “sakens art” og “forholdene ellers” ville være et “uforholdsmessig inngrep”. Når det gjelder vurderingen av sakens art vil det innebære at alvorligheten av saken⁷⁴ og risikoen for slike overgrep må vurderes. I tilfellene der en mann flere ganger har utført vold mot sin samboer og hun tilslutt ønsker beskyttelse i form av ett

⁷⁰ Hentet fra Lovdata

⁷¹ Ot.prp. nr. 64 (1998-99) punkt 18.2

⁷² Fredriksen, *Innføring i straffeprosess*, s. 165.

⁷³ Kommearutgave, side 610, pkt 7

⁷⁴ Kommearutgave, side 611, pkt 9

besøksforbud vil sakens art enkelt kunne vurderes som så alvorlig at ileggelse av forbudet ikke vil være uforholdsmessig. Vanskeligere vil det være å vurdere sakens art som alvorlig nok i de tilfellene der kvinnen hevder at mannen kan komme til å utøve vold mot henne, men at det ennå ikke har skjedd. Her vil eventuelle fremsatte trusler og vedkommendes historikk kunne bygge opp under denne vurdering. All tilgjengelig informasjon rundt den aktuelle saken vil tas med i vurderingen.

Når det gjelder “forholdene ellers” vil det vurderes forhold ved den forbudet retter seg mot og den det skal beskytte. Det skal foretas en proporsjonalitetsvurderingen mellom hensynet til begge parter⁷⁵. Her kan det for eksempel vurderes hvilken personlig belastning ett besøksforbud eller ett manglende sådan kan medføre for hver av partene. Denne belastningen kan være av økonomisk art ved at vedkommendes arbeidsplass befinner seg innenfor det aktuelle begrensede område, eller mer privat i form ved at muligheten for kontakt med bekjente innenfor besøksforbudets avgrensede område vanskeliggjøres. Om partene har felles barn vil dette også være forhold som må med i vurderingen. Dersom det er stor fare for vold eller andre alvorlige lovbrudd vil personlig belastning for den forbudet retter seg mot vanskelig kunne veie tyngre enn den beskyttedes trygghet, og på den måten vil ikke dette kunne hindre ileggelse av forbudet. Allikevel vil denne belastningen regnes med når det kommer til omfanget av besøksforbudet.

Det følger av forarbeidene til strpl. 170a at det i forholdsmessighetsvurderinger skal vurderes om tiltaket er egnet for å nå målet. Besøksforbud kan ikke ilegges dersom dette ikke vil være ett egnet virkemiddel for å beskytte den fornærmede. Videre skal det vurderes om om tiltaket er nødvendig for å nå formålet. Her må det vurderes om det finnes mindre inngripende virkemidler som også vil kunne oppnå den beskyttelsen det er behov for⁷⁶. Dette kan være polisiære tiltak som en midlertidig bortvisning etter politiloven § 7, jf. § 6.

Forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. §170a må gjøres ved en helhetlig vurdering av de aktuelle momentene som vi nå har tatt for oss. Samlet sett vil denne vurderingen danne grunnlag

⁷⁵ Ot.prp. Nr. 109 (2001-2002) s. 42-43

⁷⁶ Ot.prp. Nr. 109 (2001-2002) s. 42-43

for hvorvidt det vil være ett forholdsmessig inngrep å nedlegge besøksforbud, det vil også sørge for at omfanget av dette forbudet ikke fremstår som uforholdsmessig⁷⁷.

Det å foreta en konkret vurdering av forholdsmessighet i ett hvert tilfelle kreves av loven, og en manglende eller mangelfull vurdering vil være en saksbehandlingsfeil som kan føre til opphevelse av forbudet⁷⁸.

2.8 Besøksforbudets innhold

I Strpl. §222 a annet ledd fremkommer det hvilke frihetsinnskrenkninger ett besøksforbud kan innebære for den forbudet ilegges mot.

Besøksforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

a) å oppholde seg på et bestemt sted, eller

b) å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.

Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan personen forbys å oppholde seg i sitt eget hjem⁷⁹.

2.8.1 Almennelig besøksforbud

Av annet ledd fremkommer det at ”besøksforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys...”. Dersom ikke ordlyden skulle ha til hensikt å være uttømmende ville det muligens stått ”kan blant annet gå ut på...”. Begrepet ”kan” gjør dermed alternativene i lovteksten uttømmende men krever allikevel ikke at alle alternativene blir benyttet i forbudet⁸⁰. Ordlyden fremstår videre som klar på at forbudet kun retter seg mot den som er ilagt besøksforbudet. Til tross dette kan det stilles spørsmål ved om forbudet også kan føre til frihetsinnskrenkning for den forbudet er ment til å beskytte. Om dette uttalte Høyesterett i Rt. 2004 s. 2046 at de ”ikke kan se at bestemmelsen kan forstås slik at den også innebærer at den person som skal vernes, selv må tåle inngrep i den

⁷⁷ Ot. prp nr. 109 (2001 - 2002) s. 43

⁷⁸ Rt. 2008 s. 784

⁷⁹ Hentet fra lovdata

⁸⁰ Rt. 2004 s. 2046, avsnitt 7

frihet vedkommende ellers har til kontakt med andre”⁸¹. Med andre ord skal forbudet bare føre til frihetsinnskrenkning for den det retter seg mot.

Videre fremgår det av 2. Ledd første punktum bokstav a) at den som er ilagt besøksforbudet kan forbys å oppholde seg på ett bestemt sted. Denne stedlige avgrensingen må fastsettes i hver enkelt sak og de må i den sammenheng foretas en konkret interesseavveining⁸². Her må da forholdsmessighet etter strpl. §170a også vurderes i forhold til omfanget av dette forbudet⁸³. Risikoen for nye mer alvorlige overgrep og virkningen av ett forbud vil være med på å bestemme hvor inngripende og frihetsinnskrenkende besøksforbudet kan være⁸⁴. Det må vurderes hvor stort omfang som kreves for at besøksforbudet gir tilstrekkelig vern om den beskyttede part⁸⁵. Den geografiske avgrensingen må tydelig og klar, det vil dermed ofte være aktuelt å benytte kartskisse for å klargjøre hvor grensene går for forbudet⁸⁶. Forbudet kan gjelde steder som den beskyttedes skole, arbeidssted, treningssenter og lignende. Ettersom ordlyden “bestemt sted” ikke setter grenser for hvor stort område besøksforbudet kan gjelde for vil det i de mest alvorlige sakene også kunne gis besøksforbud for en hel kommune såfremt dette er forholdsmessig etter strpl. § 170a⁸⁷. Det vil beskytte offeret og samtidig være en forutberegnelig beslutning for personen som får besøksforbud, ved at den har kjennskap til hvor det ikke er lov å oppholde seg og begrunnelse.

Det fremgår av 2. Ledd første punktum bokstav b) at den forbudet retter seg mot også kan forbys å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person. Dette er ett alternativ som ut fra ordlyden fremstår som generell og vid. Begrepene i alternativet har en likhet, å samlet sett vil de ha til sikte å unngå kontakt mellom partene⁸⁸. Her kan det stilles spørsmål ved om alternativene er uttømmende. “På annet vis kontakte” kan i utgangspunktet virke å være åpen for tolkning. Dette er derimot ikke tilfellet. I Rt. 2003 s. 1068 uttaler lagmannsretten at “Kontakt «på annet

⁸¹ Rt. 2004 s. 2046, avsnitt 13

⁸² Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) pkt. 11, s. 786

⁸³ Ot. prp. nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 4.4.1, s. 30

⁸⁴ Rt. 1998 s. 1638, (s. 1639)

⁸⁵ Ot. prp. nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 4.4.1, s. 29

⁸⁶ Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) pkt. 11, s. 786

⁸⁷ Ot. prp. nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 4.4.1, s. 29

⁸⁸ Rt. 2003 s. 1068

vis» vil i praksis først og fremst dreie seg om telefonisk kontakt, brev og lignende”⁸⁹ Det er dermed ikke åpent for tolkning utover de ulike måtene man i dagens samfunn har tilgjengelig for å oppnå kontakt med en annen. Det er således en dynamisk bestemmelse og følger måter en kan kontakte en annen slik det til enhver tid er i samfunnet. I dag har vi for eksempel kontakt via sosiale medier som Facebook, Snapchat, Instagram ol. som vil omfattes av “på annet vis kontakte”.

Som sagt virker ordlyden i 3. Ledd bokstav b) å være vid og åpner for at en rekke tilfeller vil kunne falle under bestemmelsen. Dermed er det viktig at forholdsmessigheten etter strpl. § 170 a tas i betraktning ift. hvor vidtrekkende forbudet kan utformes. Det fremkommer av Rt. 2003 s. 1068 at “bestemmelsen kan ikke forstås slik at den gir adgang til generelt å pålegge en person å unngå steder der fornærmede midlertidig måtte oppholde seg”. Bestemmelsen kan ifølge lagmannsretten heller ikke tolkes så vidt at den forbudet retter seg mot uten videre må fjerne seg fra stedet dersom vedkommende skulle påtreffes på den beskyttede part utenfor de steder han er ilagt forbud mot opphold.⁹⁰

2.8.2 Besøksforbud i eget hjem

Det følger av § 222 a annet ledd siste punktum at det også er adgang til å ilegge besøksforbud i eget hjem. Forbud i eget hjem er høyst relevant i saker som gjelder familievold.

Som tidligere omtalt står prinsippet om rettssikkerhet sterkt i straffeprosessen. Besøksforbud i eget hjem er mer inngripende enn de i første ledd, og har således fått en eget hjemmel med følgende egne, strengere vilkår enn for andre besøksforbud⁹¹. Det å nekte noen adgang til å oppholde seg i sitt eget hjem er ett svært inngripende tiltak, og ett slikt forbud vil naturligvis innebære strengere krav for ileggelse enn hva gjelder de andre alternativene i annet ledd hvor det kreves “grunn til å tro”. Ordlyden begrenser muligheten til ett slikt forbud ved at det må være en ”nærliggende fare” for at et handling som nevnt i første ledd bokstav a ellers vil bli begått. Hva

⁸⁹ Rt. 2003 s. 1068

⁹⁰ Rt. 2003 s. 1068, avsnitt 11

⁹¹ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 2.2.1, s. 10

som omfattes av strpl. § 222 a første ledd bokstav a er drøftet over, men det må altså være snakk om fare for en straffbar handling.

“Nærliggende fare” innebærer ett krav om sannsynlighetsovervekt. Altså holder det ikke her bare å ha konkrete holdepunkter, men det må være mer sannsynlig at det vil bli begått noe straffbart enn at det ikke vil det. I tilfellene der behovet er akutt vil dette kunne være en utfordring da det kreves ett bredere faktagrunnlag for at besøksforbudet skal kunne ilegges, og dannelse av dette grunnlaget kan være tidkrevende⁹². Hvem av partene som eier huset skal ikke ha noen betydning for adgangen til å ileggebesøksforbud, men vil likevel naturligvis være et moment som må tas med i en helhetlig forholdsmessighetsvurdering⁹³.

Ett besøksforbud i eget hjem innebærer at den som får ilagt besøksforbud mot seg i eget hjem må flytte ut, og at han ikke kan oppsøke hjemmet i perioden forbudet gjelder. Dette alternativet kan benyttes samtidig med alternativene i annet ledd første punktum bokstav a og b⁹⁴. Altså vil forbudet kunne innebære at den det rettes mot heller ikke kan oppsøke eller kontakte den beskyttede part på andre bestemte steder.

Som innledningsvis nevnt i dette avsnittet om besøksforbud i eget hjem, er det avgrenset til å gjelde der det er nærliggende fare for handlinger som nevnt i første ledd bokstav a. Det er strengere da det gjelder straffbare handlinger, og det skal således mere til enn de andre omtalte besøksforbudene. Det er derfor viktig for polititjenestepersonene å være klar over hva de skal se etter når det gjelder tegn til familievold, som vi har rettet fokus på når det gjelder denne typen besøksforbud. Familievold skjer som oftest i deres felles hjem, og det er som nevnt viktig at fornærmede får en avstand til gjerningspersonen for å kunne være i stand til å samarbeide med politiet i straffeforfølgningen.

⁹² Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.2.4.2, s. 27

⁹³ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.2.4.1, s. 26

⁹⁴ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) pkt. 4.2.4.1, s. 26

2.9 Beslutningskompetanse

Det fremgår av strpl. § 222 a, første ledd at beslutningskompetansen når det gjelder besøksforbud tilligger påtalemyndigheten. Som nevnt er dette på bakgrunn av at det lettere skal kunne anvendes. Behovet for ett besøksforbud kan være akutt og muligheten for en hurtig beslutning vil være viktig for at forbudet skal kunne oppnå sitt formål.

Spørsmålet er da om rettssikkerheten er tilstrekkelig ivaretatt, når det kan sees på som relativt enkelt å ilegge et besøksforbud. Dette håndteres ved at den forbudet retter seg mot har rett til å bringe saken inn for domstolen for etterprøving, og hensynet om rettssikkerhet står dermed sterkere. En mulighet for overprøving sikrer at besøksforbud ikke ilegges vilkårlig eller at det oppleves som maktmisbruk, og domstolene kan kontrollere lovens anvendelse. Tidligere var det krav om obligatorisk rettslig prøving av alle ilagte besøksforbud, men dette ble endret i 2009. I forarbeidene uttalte Sarpsborg tingrett i den forbindelse at den enkeltes rettssikkerhet bør være tilstrekkelig ivaretatt ved at muligheten for rettslig prøving er tilstede, og at en obligatorisk rettslig prøving nærmest er en meningsløs bruk av domstolens ressurser⁹⁵. Dette ville også vært en meningsløs bruk av politi og påtalemyndighetens ressurser.

Fornærmede kan også bringe saken inn for retten dersom det besluttes ikke å ilegge besøksforbud jf. § strpl. § 222a åttende ledd. Dette sikrer også fornærmedes rettssikkerhet i de tilfellene der påtalemyndigheten burde ilagt besøksforbud men kom til motsatt beslutning.

2.10 Begrenset besøksforbud

Den 1.1.2003 ble det tilføyd ett nytt ledd i bestemmelsen hvor det fremkommer at “Besøksforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår”⁹⁶. I praksis vil ett begrenset besøksforbud gå ut på at det åpnes for at den forbudet retter seg mot kan besøke et sted eller en person på bestemte vilkår. I forarbeidene påpeker departementet at det i noen tilfeller der partene har felles barn er ønskelig at far fremdeles skal kunne ha kontakt med disse dersom det er mulig

⁹⁵ Ot.prp. nr. 25 (2008-2009) pkt. 4.2, s. 28

⁹⁶ strpl. § 222 a tredje ledd

å opprette en forsvarlig ordning rundt dette samværet⁹⁷. Dette vil derimot ikke være aktuelt dersom også barna er utsatt for vold eller overgrep.

Forholdene rundt dette samværet må fastsettes etter en konkret vurdering i hver enkelt sak. Også her vil forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. § 170a måtte tas i betraktning. I forarbeidene påpekes det at *“behovet for å begrense besøksforbudet må veies mot faren for at begrensningen kan utsette den som forbudet skal beskytte, for et ytterligere press”*. Slik vi tolker dette skal enn ikke bare vurdere hvorvidt det kan være trygt for barna å møte sin far, men også hvorvidt dette møte kan være en påkjenning for mor som ikke er tilstede under samværet. At besøksforbudet kan begrenses på *“nærmere angitte vilkår”* betyr at det må presiseres hvordan dette skal gjennomføres. Dette kan for eksempel være en presisering av at far kan møte sine barn en time, en gang i uken, dersom en tredje person er tilstede⁹⁸.

Slik vi ser det vil ett begrenset besøksforbud for den det retter seg mot kunne oppleves som mindre inngripende og enklere å forholde seg til ettersom kontakten med barna ikke avskjæres totalt. Samtidig som dette er positivt mener vi dette ikke burde gå på bekostning av trygghetsfølelsen til den forbudet er ment til å beskytte. Dette må som nevnt vurderes i hvert tilfelle.

2.11 Besøksforbudets varighet

Varigheten av ett besøksforbud fremgår av lovens fjerde ledd. Her fremkommer det at *“besøksforbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst ett år av gangen”*. Loven er her klar og tydelig å åpner ikke for særlig tolkning. Det skal i forbudet fastsettes en bestemt tid. Ved vanlig besøksforbud kan ikke denne tiden være på mer en ett år. Ett år er maksimumsgrensen og det vil dermed ofte være aktuelt å fastsette kortere varighet i forbudet⁹⁹. *“av gangen”* åpner for at det også etter endt tid kan ilegges ett nytt forbud.

Videre i 4. ledd fremkommer det at *“besøksforbud i eget hjem kan vare i høyst tre måneder av gangen”*. I forbindelse med illeggelse av besøksforbud i eget hjem etter 2. ledd siste punktum, er

⁹⁷ Ot.prp nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 4.3, s. 29

⁹⁸ Ot.prp.nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 8.2, s. 45

⁹⁹ Ot.prp.nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 8.2, s. 46

maksgrensen for perioden 3 måneder av gangen. I forarbeidene påpeker departementet at ett besøksforbud i eget hjem er svært inngripende og at varigheten bør være kort. Samtidig påpekes det at det også her bør være åpent for en forlengelse av forbudet i de tilfellene der dette må anses som nødvendig og dersom vilkårene for dette er tilstede¹⁰⁰.

Det følger av 4. ledd siste punktum at besøksforbud i likhet med andre tvangsmidler bare kan opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt¹⁰¹. Skulle det i løpet av den fastsatte perioden fremkomme opplysninger som belyser at vilkårene ikke lenger er tilstede skal forbudet opphøre. Det fremgår ikke av loven noen krav om forløpende etterprøving av vilkårene. Den fastsatte perioden må dermed i de fleste tilfeller utløpe før en etterprøving av vilkårene og eventuell fornying av forbudet vil bli aktuelt. På denne måten ivaretas både offeret og gjerningspersonens rettssikkerhet. Offeret ved at beskyttelsen forlenges så lenge behovet er der, samtidig som at det inngripende tiltaket ikke opprettholdes lenger enn nødvendig overfor den forbudet retter seg mot.

2.12 Straff - Besøksforbudets forebyggende virkning

Forbudet i seg selv vil være lite virkningsfullt dersom ikke brudd på forbudet vil medføre straff. Straff for brudd på besøksforbud er regulert i strl. § 168 første ledd bokstav b. Her fremkommer det at den som krenker forbud etter strpl. § 222 a straffes med bøter eller fengsel inntil ett år¹⁰². Riksadvokaten påpeker i sitt rundskriv om familievold fra 2008 at dersom siktede bryter ilagt besøksforbud, skal det reageres raskt og med fasthet, og det skal vurderes om bruddet gir grunnlag for pågrepelse og fremstilling for varetekt¹⁰³.

Ordlyden i strpl. § 222 a 2. Ledd er meget klar på hva forbudet innebærer at frihetsinnskrenkninger. Som nevnt tidligere i oppgaven har den forbudet retter seg mot ikke lov å oppholde seg på et bestemt, forfølge, besøke eller på annet vis kontakte personen forbudet er ment til å beskytte, jf. Strpl. §222 a 2. Ledd bokstav a og b. I hver enkelte sak skal også begrensningene tydelig fremkomme av forbudet, slik at det ikke for den som er ilagt besøksforbud vil være rom for egne tolkninger rundt hvilke begrensninger forbudet innebærer.

¹⁰⁰ Ot. prp nr. 109 (2001 - 2002) pkt. 8.2, s. 46

¹⁰¹ Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) pkt. 13, s. 787

¹⁰² Strl. 2005

¹⁰³ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008

Det er brudd på disse vilkårene som er straffbart etter strl. §168 første ledd bokstav b. Ordlyden “på annet vis kontakte” gjør enhver form for kontakt straffbar.

I en ankesak fra 2015 ble en mann dømt til fengsel i 60 dager for gjentatte brudd på besøksforbud. Til tross for at bruddene i dette tilfellet ikke innebar noen form for vold eller trusler om dette mente dommerne at bruddene hadde vært en belastning for og ført til redusert livskvalitet hos fornærmede som følge av frykt for nye brudd. Det blir videre påpekt at allmennpreventive hensyn taler for at brudd på besøksforbud skal få følbare konsekvenser selv om det ikke er tale om vold eller trusler om vold¹⁰⁴.

I forarbeidene til straffeloven 2005 fremkommer det at “*straffens formål må være å styre atferd i fremtiden*”.¹⁰⁵ Videre påpekes det at straffen ønskede virkninger kan deles i tre hovedgrupper eller hovedtyper. Individualpreventiv virkning, allmennpreventiv virkning, og virkningen av å skape sosial ro. Den individualpreventive virkningen av straff i tilfeller som omhandler brudd på besøksforbud vil etter vår mening være svært viktig. Under det individualpreventive ligger den avskrekkende virkningen straffen ønskelig bør ha. Ved førtegangsbrudd på besøksforbud vil bøter tenkelig være en aktuell straff. Dette vil for gjerningspersonen forhåpentligvis ha den effekt at han på ett senere tidspunkt vet at besøksforbudet blir håndhevet og at brudd vil medføre straff. Straffen skal også ha en uskadeliggjørende eller inkapasiterende virkning, altså at gjerningspersonen fratas muligheten til å begå nye straffbare handlinger. Denne virkningen vil vanskelig oppnås ved bruk av bøter som straff, men det kan derimot oppnås ved fengselsstraff. Ved brudd, og spesielt ved gjentatte brudd på besøksforbud, vil det være aktuelt å pågripe gjerningspersonen etter strpl. § 171 første ledd nr. 3 på grunn av gjentagelsesfaren. Dette vil ha en inkapasiterende effekt på samme måte som en fengselsstraff etter strl. § 168 første ledd bokstav b. Uten å gå videre in på vilkårene for pågripelse ønsker vi med dette å påpeke muligheten for for å benytte ett slikt tvangsmiddel i saker hvor det gjentakelsesfaren er tilstede. Til slutt skal straffen ha en forbedrende virkning for gjerningspersonen. Det er ønskelig at straffen skal ha en rehabiliterende og holdningsendrende effekt. Dette skjer gjennom kriminalomsorgen under gjennomføringen av straffen¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Rt. 2015 s. 34

¹⁰⁵ Innst. O. nr. 72 (2004-2005) pkt. 5.1

¹⁰⁶ Innst. O. nr. 72 (2004-2005) pkt. 5.1.1

I strpl. § 222 a femte ledd fremkommer det at “den forbudet retter seg mot, skal også gjøres kjent med følgene av å bryte forbudet jf. straffeloven § 168“. Det at den forbudet retters seg mot gjøres kjent med dette er svært viktig for at besøksforbudet skal oppnå den ønskelige forebyggende effekten. Ett forbud som ikke medfører konsekvenser ved brudd vil neppe følges, og dermed må også disse konsekvensene komme klart frem.

3.0 Avslutning

Vi har gjennom oppgaven redegjort for bestemmelsen besøksforbud etter strpl. § 222 a, og sett på mulighetene politiet har til å forebygge familievold ved bruk av denne. Innledningsvis har vi nevnt utfordringer ved familievold, og besøksforbud har vist seg som et forebyggende tiltak som kan anvendes både i tilknytning til og uavhengig av en pågående straffesak eller etterforskning.

De temaene vi har valgt å ta for oss i oppgaven er de delene av loven vi mener kan være nyttig for polititjenestepersoner å ha bedre kjennskap til. Familievold er et betydelig samfunnsproblem, og vi er forhåpentligvis bedre rustet til å kunne forebygge dette i fremtiden. Strpl. § 222 a er en stor og omfattende bestemmelse med mange ulike vilkår og muligheter, og det er viktig å ha kjennskap til mulighetene som ligger i besøksforbud. Dersom polititjenestepersoner ikke innehar en kunnskap om mulighetene som ligger i bestemmelsen vil de heller ikke vite hvilke forhold de skal se etter for å danne grunnlag for ileggelse av forbudet. Dette kan føre til at terskelen for å ilegge et besøksforbud i praksis blir høyere enn forutsatt. Besøksforbud blir dermed et mindre effektivt virkemiddel for å forebygge vold og andre krenkelser enn det lovgiver har lagt opp til.

Vi ser et stort forebyggende potensiale i besøksforbud, og mulighetene for å ilegge ett forbud er større en vi først trodde. Bestemmelsen har vist oss et lavt beviskrav og en forholdsvis lav terskel for å ilegge dette forbudet, men har en ”sikkerhetsventil” i form av forholdsmessighetsvurderingen etter strpl. § 170 a, samt mulighet for rettslig prøving. Dermed har vi besvart noen av de juridiske spørsmålene i forhold til rettssikkerheten som vi omtaler i innledningen.

Vi har i oppgaven besvart problemstillingen, ved å redegjøre for hva som kreves for å ilegge besøksforbud. Videre har vi også sett på hvordan dette kan være med på å forebygge familievold.

Bestemmelsen har som nevnt innledningsvis i oppgaven vært gjennom stadige endringer, noe som har ført til at den er tilpasset dagens behov. Det er også tydelig for oss at loven er laget slik at det lett skal kunne anvendes der det er behov for beskyttelse. Vi har ved å arbeide med oppgaven tilegnet oss god kunnskap om hvilke type handlinger besøksforbud kan beskytte mot. Vi har fått kunnskaper om hvilke begrensninger et besøksforbud kan innebære for den det retter seg mot, og de viktigste formelle kravene til bestemmelsen.

4.0 Litteraturliste

Juridisk teori:

Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) *Straffeprosessloven Kommentartutgave* (4. utg) Oslo: Universitetsforlaget AS

Boe, E. (2013). *Grunnleggende juridisk metode. –En introduksjon til rett og rettstenking.* (3.utg)
Oslo: Universitetsforlaget

Fredriksen, S. (2013). *Innføring i straffeprosess* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Wegner, R. B. (2015) *Strafferett spesiell del – Ny utgave etter straffeloven av 2005* (1. Utg).
Drammen: Vett & Viten AS

Litteratur:

Aas, G. (2013). *Politiets erfaringer med, og håndtering av, volden i nære og familiære relasjoner.* Oslo: Politihøgskolen.

Svein Øverland (2012) *Stalking. Forståelse, risiko og håndtering.* Bergen: Fagbokforlaget.

Forarbeider:

Innst. O. nr. 72 (2004-2005) - Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)

NOU 1992: 16 – Sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre.

Ot.prp.nr. 41 (1954) - Om endringer i den almindelig borgelig straffelov av 22. Mai 1902 m. v.

Hentet 10.03.2016 fra https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1954&paid=3&wid=a&psid=DIVL428&pgid=a_0501

Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) – Om lov om endringer i straffeprosessloven mv (styrking av kriminalitetsofres stilling).

Ot.prp.nr. 64 (1998-99) - Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven m v (etterforskningsmetoder m v)

Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) – Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd).

Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) - Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.)

Prop. 43 L (2014 - 2015) - Endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)

Lover:

Lov 22. mai 1902 nr. 10 om Almindelig borgerlig Straffelov – (Straffeloven) – strl

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker – (Straffeprosessloven) - strpl.

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet – (Politoloven) - pl.

Lov 10. januar 2003 nr. 2 om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd) – (Endringslov)

Lov om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud) LOV-2015-03-27-15

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen)

Lov om endringer i straffeprosessloven m.v. (styrking av kriminalitetsofres stilling)

Rundskriv:

Riksadvokatens rundskriv om familievold RA-2008-3 Hentet 3. Desember 2015 fra Lovdata.

Rettspraksis:

Rt. 2015 s. 34

Rt. 2014 s. 641.

Rt. 2004 s. 2046

Rt. 2003 s. 1068

Rt. 1998 s. 1106

Rt. 1998 s. 1638

Rt. 1952 s. 989

Andre kilder:

Norsk lovkommentar på internett – www.rechtsdata.no

Statistisk sentralbyrå. (2015) Anmeldte lovbrudd, 2014. Hentet fra:

<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>

Høringsnotat av 11. oktober 2001 – Høring- Besøksforbud i felles hjem m.m.

(straffeprosessloven § 222 a). Hentet 20.02.2016 fra:

www.nb.no/nbsok/content/pdf?urn=URN:NBN:no-nb_digibok_2012091209072

Høringsnotat om endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 (Personforfølgelse, voldtekt, og andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap, forledelsesregler mv.) Hentet 20.02.2016 fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/df2a0d36a69c4ab494114b817375f4c8/hoeringsnotat.pdf>

Justis- og beredskapsdepartementet (2013). *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Justis- og beredskapsdepartementet: Oslo. Hentet 14.12.15 fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

Internett sider:

<http://www.krisesenter.com/tall-og-fakta/nasjonal-statistikk> Hentet 3.februar 2016

www.lovdatabasen.no

www.rettssystemet.no

Selvvalgt pensum:

Fredriksen, S. (2013). *Innføring i straffeprosess* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Side 223 – 226 (**4 sider**)

Bjerke, H. K., Keiserud, E. & Sæther, K. E. (2011) *Straffeprosessloven Kommentarutgave* (4. utg) Oslo: Universitetsforlaget AS. Side 782 – 788 (**7 sider**)

Wegner, R. B. (2015) *Strafferett spesiell del – Ny utgave etter straffeloven av 2005* (1. Utg).

Drammen: Vett & Viten AS. Side 186 – 190 (**5 sider**)

Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) – Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd).

Side 20 – 37, 44 – 48 (**23 sider**)

Ot.prp. nr. 25 (2008-2009) - Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.) side 27 -33 (**7 sider**)

Riksadvokatens rundskriv om familievold RA-2008-3. Side 1 – 11 (**11 sider**)

Prop. 43 L (2014 - 2015) - Endringer i straffeprosessloven (besøksforbud). Side 1 – 12 (**12 sider**)

Ot.prp. nr. 33 (1993-1994) – Om lov om endringer i straffeprosessloven mv (styrking av kriminalitetsofres stilling). Side 1 – 55 (**55 sider**)

NOU 1992: 16 – Sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre. Side 1 – 98 (**98 sider**)

Justis- og beredskapsdepartementet (2013). *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Side 1 – 30 (**30 sider**)